

Achnaton – Hymnus na Slunce

Ukázka

Chvalo zpěv Achnatonův na Slunce

„Záříš krásně v **horizontu** nebe, ó Slunce žijící, jež jsi žilo na prapočátku. Když vycházíš na východním horizontu, naplňuješ celou zemi svou krásou. Jsi velké, krásné, lesknoucí se, vznášející se vysoko nad celou zemí. Tvé paprsky objímají svět až na konec všeho toho, co jsi stvořilo. Ty jsi Re; přicházíš až ke konci světa a podmaňuješ jej svou láskou. Ačkoli jsi vzdáleno, tvé paprsky dopadají na zemi, když jsi před jejím obličejem, ve dne, když konáš svou cestu.

Když ukládáš se k odpočinku v západním horizontu, země jest v temnotě, jakoby mrtva. Lidé leží ve svých pokojích, majíce zahaleny hlavy, jejich nosy jsou ucpány a oko nevidí oka. Kdyby jim byly ukradeny všechny věci, jež mají pod svými hlavami, nevěděli by o tom. Všichni lvi vycházejí ze svých doupat a všichni plazi koušou. Temnota vládne a země jest v mlčení, dokud to, jež stvořilo ji, odpočívá ve svém horizontu.

Když se rozednívá, vycházíš na horizontu; záříš, jsa Slunce, ve dne a temnota utíká. Rozdáváš své paprsky a obě země jsou ve slavnostním lesku. Lidé procitají a staví se na nohy; ty jsi je zdvihlo. Myjí se, chápou se svých šatů, a jejich ruce vzdávají chválu tvému zjevení. Celý svět vykonává svoji práci. Dobytek těší se ze své **píce**, stromy a traviny se zelenají, ptáci vylétají ze svých hnízd a křídla jejich vzdávají chválu tvému duchu. Skot poskakuje po svých nohách. Všecko, co létá i co poletuje, žije, když ty jim vyjdeš. Lodi plují po proudu i proti proudu a všechny cesty se otvírají, protože ty jsi vyšlo. I ryby v řece vyskakují blíže k tobě, neboť tvé paprsky pronikají i do hlubin oceánu.

Ty spojuješ muže se ženami. Vytváříš sítě v lidech, dáváš život synu v lůně jeho matky a konejšíš ho, aby neplakal. Ty jsi kojná děcka v lůně mateřském, dávajíc dech, aby na živu udrženo bylo každé děcko, které jsi vytvořilo. A když vyjde z lůna na denní světlo v den svého zrození, otvíráš ústa jeho, aby mluvil, a staráš se o jeho každodenní pokrm. Ptáčátko ve vejci ozývá se ze skořápky a ty dáváš mu vzduch v jeho vnitřku, aby bylo udrženo na živu. Když učinilo jsi je dokonalým, proklobává se z vejce, aby křičelo podle své schopnosti, a běhá po svých nohách, když z něho vyjde.

Jak mnoho jest toho, co jsi stvořilo!

Není tajnosti před jediným bohem, jemuž není rovně. Ty jsi stvořilo svět podle své vůle, jsouc samojediné, s lidmi, dobyt看, skotem, i se vším, co jest na zemi a chodí po svých nohách, i se vším, co létá, mávajíc svými křídly.

Cizince, Syřany a Etiopy i Egyptany, každého usadilo jsi na jeho místo a opatřuješ jim jejich potřeby, takže každý má svoji potravu. Spočítán jest věk každého, jazyky rozlišeny jsou řeči a postava jejich i pleť zrovna tak. Ty jsi rozlučitel, jenž rozloučil cizí národy.

Ty stvořilo jsi Nil v **duatu** a přivedlo jsi jej sem ze své vůle, aby živil lidi, jak jsi je stvořilo. Ty jsi pán všech. Jsi k nim milostivo, pane země, a svítíš pro ně, denní Slunce. I všechny vzdálené cizí země jsou šťastny, že dopřáváš jim života. Ty umístilo jsi vodstvo v nebi, aby sestupovalo k nim, vlnilo se na kopcích jako oceán a napájelo jejich pole u jejich měst. Jak znamenité jsou tvoje záměry, pane věčnosti! Nebeské vodstvo přikázalo jsi cizincům a veškeré zvěři pouště, jež běhá po svých nohách, a Nil, vycházející z duatu, přikázalo jsi Egyptanům. Tak postaralo jsi se o obživu všem polím. Dokud budeš vycházeti, budou lidé tebou žít.

Ty stvořilo jsi roční počasí, abys životem obdařovalo všecko, co jsi stvořilo: zimu, aby ochlazovala je; žár, aby okusili tebe.

Ty stvořilo jsi vzdálené nebe, aby vycházelo a dívalo se na všecko, co jsi stvořilo. Ty jsi jediné, jež vycházíš ve své podobě živého Slunce. Vycházíš a svítíš, odcházíš a vracíš se. Ty vytvořilo jsi, jsouc

samojediné, ze sebe samy miliony bytostí, osady, města i vesnice, cesty i řeky. Oči všech vzhlížejí k tobě, když jsi nad zemí, denní Slunce.

Ty jsi v mém srdci, ale nikdo nezná tebe tak jako tvůj syn **Nefercheprure Vaenre**. Dej, ať jest silný v provádění tvých záměrů a v šíření tvé moci!

Vysvětlivky

horizont – obzor

píce – krmivo pro dobytek

duat – Místo, v němž staří Egyptané nespátřovali „podsvětí“, ale spíše nebeské místo v oblasti Orionu.

Na pravém břehu Mléčné dráhy ležel Duat – tj. kosmický „jinosvět“- svět pro mrtvé.

Nefercheprure Vaenre Amenhotep – Jméno, pod nímž byl Achnaton jako následník trůnu korunován.

Brzy si toto jméno podle svého boha Atona změnil na Achnaton, tzn. slunci prospěšný.

Otázky a úkoly

- Najděte v textu myšlenky o rovnoprávnosti všech lidí.
- Vyhledejte archaismy.
- Porovnejte tuto ukázkou s chvalozpěvem přebásněným Věrou Kubičkovou. Čím se oba chvalozpěvy odlišují?
- Pokuste se vysvětlit výrazy (využijte i přebásnění): oko nevidí oka, ptáče se proklobává.

Komentář k dílu

Achnatonův Hymnus na Slunce je oslavná píseň, v níž Achnaton jako syn boha Slunce Atona uctívá slunce jako zdroj života. Dílo vzniklo kolem roku 1360 př. n. l.

Komparativní ukázka

Krásné a zářící se objevuješ na obzoru,
ó slunce živoucí, počátku všeho žití!
Když na východě objevilo ses,
zemi jsi naplnilo krásou svojí.

Skvěješ se vznešené a velké
vysoko nad zeměmi všemi,
paprsky tvoje objímají světy,
světy, jež zrodily se z tebe,
a ty jsi Den a spoutáváš je všechny,
ty spoutáváš je pro drahého syna.

Když zapadlo jsi pod západní obzor,
v temnu je země jako v temnu smrti,
lidé spí v komorách s hlavami zastřenými,
že jedno oko neuvidí druhé,
a kdybys kradl jim, co mají pod hlavami,
snad nikdo nevěděl by o tom.

V tu dobu vycházejí z doupat lvi
a plazi vylézají, aby kousali,
tma v očích žhne a země mlčí:
tvůrce jest pod obzorem.

Tys bylo jediné a první!
Vyšlo jsi se svou zářnou tváří
a zjevilo ses palčivé a krásné,
a když ses blížilo a vzdalovalo,
za sebe vytvořilo milióny podob,
vesnice, města, pole, cesty, řeky.
Veškeré oči před sebou tě vidí,
jak nad zemí jdeš, zářné slunce denní!

Svět povstal rukou tvou,
tys vytvořilo lidi,
žijí, když vyšlo jsi,
když zajdeš, umírají.
Tys životem,
jen tebou člověk žije,
tvou krásou kochají se oči,
než zajdeš pod obzor.

Když zajdeš,
ustávají práce veškeré,
když opět vyjdeš,
vše se daří králi.

Veškeré tvory, kráčející po zemi,
už od časů, cos vytvořilo světy,
pro svého syna vychováváš, pro syna,
jenž vyšel z těla tvého.

Komentář k autorovi

Achnaton

Původním jménem Amenhotep IV. byl egyptský faraon 18. Dynastie. Jeho otcem byl král Amenhotep III., matkou hlavní králova manželka Tij. Manželkou Achnatona se stala Nefertiti, jež je považována za nejslavnější královnu starověkého Egypta.

Za své vlády provedl faraon Achnaton zásadní reformu náboženství – zavedl monoteismus. Jako pravého boha stanovil Atona a sám se prohlásil za Atonova velekněze a oddaného služebníka. To byla nevídaná změna, neboť do té doby se všichni faraoni prohlašovali sami za bohy, za pozemské vtělení boha.

Vysvětlivky

monoteismus – uctívání jediného boha

Aton – sluneční bůh, Slunce samo. Podle Achnatona byl Aton otcem všech lidí. Daroval život a životní sílu všemu živému na Zemi.

Nefertiti – královnino jméno lze přeložit jako „nádherná žena přichází“. Nefertiti byla považována za ztělesnění ženské krásy.

LEXA, František: *Náboženská literatura staroegyptská*, díl 2., Praha: Hermann a synové, 1997.

LEXA, František: *Egyptská kniha mrtvých*, Praha, 1970.

DORAZIL, O. : *Poklady starověkého písemnictví*, Praha, 1947.